

Новіков О. Г. - студент 5-го курсу
Національного юридичного університету ім.
Ярослава Мудрого

ОБХІД ЗАКОНУ ЯК КОЛІЗІЙНА НОРМА В МІЖНАРОДНОМУ ПРИВАТНОМУ ПРАВІ

Питання застосування колізійної норми в міжнародному приватному праві є незмінним протягом останніх років. Розширення господарських зв'язків між державами і постійного посилення процесів міграції населення за кордон вимагає визначення меж застосування як вітчизняного, так й іноземного законодавства до відповідних правовідносин.

Колізії у сфері міжнародного приватного права виникають між соціальними утвореннями і явищами як держави, кожна з яких має свою правову ідеологію, суб'єкти (штати, кантони, землі тощо) правові культури, племена, релігійні об'єднання, регіональні системи права. Зміст законів різних держав не збігається, тому в межах правовідносин з іноземним елементом завжди виникає колізійне питання: необхідність

вирішити, який з двох законів, «що стикаються», підлягає застосуванню - закон суду, де розглядають справу, або іноземний закон, тобто закон тієї країни, до якої належить іноземний елемент у справі. Складність вирішення цього питання визначається тим, що здебільшого юридичні норми діють на території цієї держави. У низці випадків вони діють і за межами цієї території, застосовуються до всіх громадян цієї держави або організацій цієї держави, коли вони здійснюють будь-яку діяльність за межами своєї території.

Історичні причини виникнення проблеми кваліфікації пов'язані з тим, що «з появою національних цивільних кодексів втратило значення римське право як джерело єдиних для Європейського континенту, а часткової для Англії юридичних понять. Національні кодекси, що з'явилися у XIX ст., призвели до того, що юристи різних країн стали висловлюватися мовами різних юридичних понять; ці відмінності при однаковості економічної підстави стосуються деталей, але мають суттєве значення при розширенні конкретних справ».

Обхід закону, як колізійна норма в міжнародному приватному праві - це усвідомлене створення хоча б однією стороною правовідносин підстав для застосування закону тієї правової системи, яка «лояльніше» визначає певний правовий статус. Коли примусова юридична норма перешкоджає досягненню переслідуваної мети, зацікавлені особи часто намагаються обійти цю норму, створюючи для цього будь-яким аномальним способом такий фактичний склад справи, до якого ця норма непридатна і який забезпечує той економічний або соціальний результат, який ці особи мали на увазі. Обхід закону здебільшого здійснюється у сфері сімейного права, спадкового права та в інших галузях, де національне законодавство відрізняється значною своєрідністю. За допомогою обходу закону може вилучатися дія норм, які забороняють розлучення, усиновлення, шлюб тощо.

Лібералізація законодавства Франції, Італії, Іспанії в галузі сімейного права мінімізувала випадки обходу закону в Європі, але постійна еволюція сімейного законодавства в бік більшої диспозитивності не дає змоги повною мірою виключити цю проблему. Посилення взаємодії європейської та арабських культур також актуалізує цю проблему. Причому культурна інтеграція в систему цінностей країни, яка приймає, часто не здійснюється. У певному сенсі тут можна вказувати на обхід закону. Вивчення зазначеного феномену необхідно для координації міграційної політики держав. У сфері цивільного права також може підніматися проблема обходу закону. Обхід закону вказує на відношення суспільства (або певної його частини) до національного законодавства. Різноманіття ситуацій обходу закону може свідчити про недосконалість правової системи і бути стимулом до її зміни. Проте обхід закону є теорією достатньо неясною та важко зрозумілою, і має недоліки застосування.

По-перше, концепція обходу закону суперечить принципу автономії волі в міжнародному приватному праві, відповідно до якої сторони для врегулювання відносин за договором можуть вибрати право будь-якої країни; по-друге, концепція обходу закону не відповідає

загальній тенденції розвитку міжнародного приватного права, відповідно до якої воля суб'єктів відносин більшою мірою враховується як фактор, що визначає «близьке» право.

З огляду на вищевикладене, потрібно звернути увагу на наслідки обходу закону, зокрема врегулювати більш детально на законодавчому рівні проблемні питання в цій сфері та запропонувати шляхи їх вирішення.